

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนโครงการ
“พาน้องกลับมาเรียน”

ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

จัดทำโดย นางสาวพัชรกัญญ์ เมธาอักษรเกียรติ
รหัส 96111

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม

หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 96
วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.

ประจำปี 2565

ลิขสิทธิ์ของสำนักงาน ก.พ.

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนโครงการ “พาน้องกลับมาเรียน”
ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

จัดทำโดย นางสาวพัชรกัญย์ เมธาจักรเกียรติ
รหัส 96111

หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 96
วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.
ประจำปี 2565

รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

สำนักงาน ก.พ.

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตร
นักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม ของสำนักงาน ก.พ.

ลงชื่อ..... นายเชิดศักดิ์ สันติวรุฒิ

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ..... นางสาวบรรจงจิตต์ อังศุสิงห์

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ..... นายสุธรรม ส่งศิริ

อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล เรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนโครงการ “พาน้องกลับมาเรียน” ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษา จัดทำโดย นางสาวพัชรกัญญ์ เมธาอักษรเกียรติ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักการคลังและสินทรัพย์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเข้ารับการอบรมหลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม (นบส.1) รุ่นที่ 96 วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.ประจำปี 2565

จากการวิเคราะห์บริบทและทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ของส่วนราชการ คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นส่วนราชการในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ รวมถึงนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ และนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีความสอดคล้องกันในเรื่องของการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสทางการศึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาอย่างเสมอภาค โดยจากสำรวจข้อมูลนักเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากระบบจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (Data Management Center : DMC) และข้อมูลจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) พบข้อมูลเด็กตกหล่นและออกกลางคัน ไม่เข้าระบบการศึกษา วันที่ 31 พฤษภาคม 2565 จำนวน 28,134 คน และสามารถดำเนินการติดตามพบตัวเด็กและนำกลับเข้าระบบการศึกษา จำนวน 20,053 คน เด็กที่ติดตามพบตัว แต่ยังไม่กลับเข้าระบบการศึกษา จำนวน 7,355 คน เด็กที่ยังติดตามไม่พบตัว จำนวน 428 คน เด็กที่กำลังติดตาม จำนวน 226 คน และเสียชีวิต จำนวน 72 คน

ทั้งนี้ เพื่อเป็นการติดตาม ค้นหา ป้องกันเด็กออกกลางคันกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาและได้มีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกัน จึงจัดทำโครงการ “พาน้องกลับมาเรียน” โดยมีเป้าหมายคือ 1) ลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ 2) ลดปัญหาเด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคัน โดยกระบวนการดำเนินงานแบบบูรณาการกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง 3) จำนวนเด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคันที่ยังไม่กลับเข้าระบบการศึกษา ร้อยละ 80 กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา ในภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา 2565 ซึ่งจากการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาและแนวโน้ม ผู้ศึกษาจัดทำข้อเสนอในระดับพื้นที่ประกอบด้วย 5 ส่วนสำคัญ คือ

1. กลไกการขับเคลื่อน ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนกลาง เขตพื้นที่ และสถานศึกษา
2. ขั้นตอน การดำเนินการติดตาม ช่วยเหลือ เด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคัน และผู้เรียนออก

กลางคันให้ได้รับการศึกษาและได้รับการดูแลช่วยเหลือ ประกอบด้วย 2 กรณี คือ

- 2.1 กรณีมีรายชื่ออยู่ในระบบ “พาน้องกลับมาเรียน” ของเขตพื้นที่การศึกษา
  - 2.2 กรณีไม่มีรายชื่ออยู่ในระบบ “พาน้องกลับมาเรียน” แต่พบตัวในเขตพื้นที่การศึกษา
3. บทบาทของคณะกรรมการดำเนินงานในระดับพื้นที่

4. การบูรณาการหน่วยงานในระดับพื้นที่ หน่วยงานที่รับผิดชอบและแนวทางการช่วยเหลือ สนับสนุน ตามสภาพปัญหาแต่ละมิติ ประกอบด้วย มิติด้านความเป็นอยู่ มิติด้านสุขภาพ มิติด้านการศึกษา และมิติด้านอื่น ๆ

5. แนวทางปฏิบัติการพาน้องกลับมาเรียน ระดับพื้นที่

ดังนั้น การขับเคลื่อนข้อเสนอแนวทางการขับเคลื่อนโครงการ “พาน้องกลับมาเรียน” ของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษา จะประสบความสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องระดมสรรพกำลังทั้งในส่วนกลางและส่วนพื้นที่ รวมทั้งบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ และหากสามารถดำเนินการได้ตามข้อเสนอจะส่งผลให้

1. เด็ก เยาวชน และประชาชนได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกันมากขึ้น ทำให้มีรากฐานที่ดีในการประกอบอาชีพ มีรายได้ที่มั่นคงและส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตและฐานะทางเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัวในอนาคต

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีแนวทางการขับเคลื่อนโครงการระดับพื้นที่ได้อย่างชัดเจน สามารถบูรณาการการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามวัตถุประสงค์เดียวกัน

3. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถดำเนินการติดตามเด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคันระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ได้รับการศึกษาที่ดี มีคุณภาพกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาและได้รับโอกาสทางการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ รวมทั้งส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือ ตามเจตนารมณ์ของกระทรวงศึกษาธิการ

4. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเกิดความร่วมมือในการบูรณาการฐานข้อมูลเด็กและเยาวชน และมีแนวทางร่วมกันในการดำเนินการด้านมิติการศึกษาให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรม

5. หน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้ร่วมกันบูรณาการความร่วมมือ ช่วยเหลือ แบ่งปันความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์และทรัพยากรที่มีร่วมกัน เพื่อสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนให้ได้รับโอกาสและสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา

6. ประเทศไทยมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ศักยภาพ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคงและมั่นคงทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมืองและทางสังคมได้ในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำรายงานการศึกษาส่วนบุคคล (Individual Study: IS) เรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนโครงการ “พาน้องกลับมาเรียน” ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษา รายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรมหลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม (นบส.1) รุ่นที่ 96 วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.ประจำปี 2565 และรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้เสร็จสมบูรณ์ได้เพราะท่านอาจารย์ที่ปรึกษาทั้ง 3 ท่านที่ได้กรุณาให้ความรู้ แนวคิด ชี้แนะแนวทาง พร้อมให้คำปรึกษาและแนะนำอย่างดียิ่งตลอดการจัดทำรายงาน ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณคณะอาจารย์ที่ปรึกษา ได้แก่ อาจารย์เชิดศักดิ์ สันติวรวุฒิ อาจารย์บรรจงจิตต์ อังศุสิงห์ และอาจารย์สุธรรม ส่งศิริ

ขอขอบพระคุณ ดร.อัมพร พิณะสา เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะผู้บริหารของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่ให้การสนับสนุนให้ข้าพเจ้าได้เข้ารับการอบรมในครั้งนี้ และขอขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ น้อง ๆ บุคลากรในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นที่ปรึกษาและให้การสนับสนุนในเรื่องของข้อมูล และที่สำคัญ คือ ลูกน้องในสำนักการคลังและสินทรัพย์ที่ส่งกำลังใจให้ผู้อำนวยการสำนักในการอบรมครั้งนี้ และสุดท้ายขอขอบคุณคณะเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ. ที่ดูแลเอาใจใส่ อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ ตลอดการฝึกอบรม และขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ น้อง ๆ นบส. 1 รุ่นที่ 96 ทุกท่าน ที่เป็นกำลังใจซึ่งกันและกัน

สำหรับรายงานฉบับนี้ หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้ศึกษาขอน้อมรับและขออภัยมา ณ โอกาสนี้

พัชรกัญญ์ เมธาอัครเกียรติ

30 สิงหาคม 2565

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง (ถ้ามี)	ซ
สารบัญภาพ (ถ้ามี)	ฅ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ (ถ้ามี)	ญ
1. วิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย	1
1.1 การวิเคราะห์บริบทและทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ของส่วนราชการ	1
1.2 ตำแหน่งรองอธิบดีที่เป็นเป้าหมาย	4
1.3 กำหนดวิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย	6
2. ข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ	8
2.1 การกำหนดประเด็นการศึกษา	8
2.2 การกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย	13
2.3 ภาวะผู้นำเพื่อการขับเคลื่อนข้อเสนอ	28
3. แผนพัฒนาตนเอง	32
3.1 การวิเคราะห์ตนเอง	32
3.2 การวางแผนพัฒนาตนเอง	32
3.3 ผลการพัฒนาตนเอง	33
บรรณานุกรม	34
ภาคผนวก	36
ประวัติผู้เขียนรายงานการศึกษาส่วนบุคคล	44

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1	
สรุปภาพรวมการติดตามค้นหาเด็กตกหล่นและออกกลางคัน (28,134 คน)	19

สารบัญภาพ

	หน้า	
รูปภาพที่ 1	แสดงความเชื่อมโยงสอดคล้องของแผนระดับต่าง ๆ	3
รูปภาพที่ 2	กลไกในการขับเคลื่อนของโครงการ “พาน้องกลับมาเรียน” ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ระดับพื้นที่	21
รูปภาพที่ 3	กระบวนการการดำเนินการ กรณีมีรายชื่ออยู่ในระบบ “พาน้องกลับมาเรียน” ของเขตพื้นที่การศึกษา	22
รูปภาพที่ 4	กระบวนการการดำเนินการ กรณีไม่มีรายชื่ออยู่ในระบบ “พาน้องกลับมาเรียน” แต่พบตัวในเขตพื้นที่การศึกษา	23
รูปภาพที่ 5	แนวทางปฏิบัติการพาน้องกลับมาเรียน ระดับพื้นที่	26

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ (ถ้ามี)

สพฐ.	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
สพท.	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
อปท.	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
อสม.	อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
กสศ.	กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

1. วิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย

(ข้อมูลส่วนบุคคลไม่เผยแพร่)

2. ข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ

2.1 การกำหนดประเด็นการศึกษา

เรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนโครงการ “พาน้องกลับมาเรียน” ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นส่วนราชการในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีวิสัยทัศน์คือ “สร้างคุณภาพผู้เรียน สู่อัจฉริยะที่ยั่งยืน” โดยในปี พ.ศ. 2565 และ 2566 ขับเคลื่อนนโยบาย ด้านโอกาสและการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ป้องกันไม่ให้นักเรียนออกจากระบบการศึกษา ช่วยเหลือเด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคัน ให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา โดยมีจุดเน้น ส่งเสริมเด็กปฐมวัยที่มีอายุ 3-6 ปี และผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้าถึงโอกาสทางการศึกษา และป้องกันการหลุดออกจากระบบ รวมทั้งช่วยเหลือเด็กตกหล่นเด็กออกกลางคัน และเด็กพิการที่ค้นพบจากการปิกหมุดบ้านเด็กพิการให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา

คำนิยาม

การศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การศึกษา 15 ปี ตั้งแต่ก่อนประถมศึกษา (อนุบาล) (ถ้ามี) ระดับประถมศึกษา จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช. 3) หรือเทียบเท่า และให้หมายความรวมถึงการศึกษาพิเศษและการศึกษาสงเคราะห์ด้วย

เด็กการศึกษาภาคบังคับ หมายถึง เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดจนถึงอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่เด็กที่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

เด็กตกหล่น หมายถึง เด็กก่อนประถมศึกษา และเด็กการศึกษาภาคบังคับ และผู้เรียน กศน. ที่ยังไม่ได้เข้าเรียนในสถานศึกษา

เด็กออกกลางคัน หมายถึง เด็กก่อนประถมศึกษา (อนุบาล) (ถ้ามี) ระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช. 3) หรือเทียบเท่า ที่เคยเข้าเรียนในสถานศึกษาแล้ว แต่ออกจากสถานศึกษาก่อนที่จะจบการศึกษาตามหลักสูตร

โอกาสทางการศึกษา หมายถึง การให้โอกาส ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนทุกกลุ่มได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานและพัฒนา อย่างเท่าเทียมกันตามสิทธิและเป็นธรรม โดยจะแบ่งเด็กออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) เด็กปกติ 2) เด็กด้อยโอกาส เด็กชายขอบ/ต่างด้าว 3) เด็กพิการ 4) เด็กที่มีความสามารถพิเศษ 5) เด็กในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้

2.1.1 ปัญหาและความท้าทายในประเด็นที่เลือกศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 54 กำหนดให้ “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน”

โดยรัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาตามวาระที่หนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการ ในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมาย ว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อย ต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย กล่าวได้ว่าการศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ มีความสามารถความถนัดของตนและมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ รวมทั้งเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม สร้างชาติ และเป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ มีความรู้และมีทักษะในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมในสังคมโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน สามารถยืนหยัดบนเวทีโลกศตวรรษที่ 21 อย่างมั่นคง

ทั้งนี้ ตามรายงาน Education in Thailand 2016–2017 ของยูเนสโก องค์กรการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) และองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (โออีซีดี) ได้วิเคราะห์สภาพปัญหาการศึกษาของประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2557-2558 เป็นรายงานมุมมองการศึกษา หรือ Reviews of National Policies for Education หรือ “Education in Thailand” มายังสำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา (สกศ.) พบว่า ประเทศไทยมีความเหลื่อมล้ำการเข้าถึงการศึกษาที่ไม่เท่ากัน และในปัจจุบันยังคงมี เด็กและเยาวชนที่ยังเข้าไม่ถึงการศึกษา หรือมีความยากลำบากในด้านต่างๆ ทำให้หลุดออกจากระบบการศึกษา กลางคัน และคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปร.) ได้ประเมินว่ากลุ่มเป้าหมายความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศไทยมีจำนวนรวมอยู่ประมาณ 4.3 ล้านคน และจะต้องใช้งบประมาณมากกว่าร้อยละ 5 ของงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาของประเทศไทยเพื่อให้เพียงพอต่อการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ในแต่ละปี เป็นเวลาอย่างน้อย 5 ปี โดยหนึ่งในกลุ่มเป้าหมายสำคัญคือเด็กเยาวชนนอกระบบ การศึกษาที่คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาได้ประเมินจำนวนเด็กเยาวชนอายุ 3-17 ปี นอกระบบ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (อนุบาล-มัธยมศึกษาตอนปลาย) ในปีการศึกษา 2559 จำนวน 670,000 คน โดยรายงาน องค์กรยูเนสโก (UNESCO, 2005) ได้ประเมินเอาไว้ว่าสถานการณ์เด็กเยาวชนนอกระบบการศึกษาได้สร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจและสังคมแก่ประเทศไทยที่มีมูลค่าสูงมากถึงร้อยละ 1.7 ของผลิตภัณฑ์มวลรวม ภายในประเทศ (GDP) รวมทั้งความเหลื่อมล้ำทางการศึกษายังส่งผลให้ในปัจจุบันประเทศไทยมีกำลังแรงงานที่มี ทักษะขั้นสูง (High-skilled Labor) ต่ำกว่าร้อยละ 20 ด้วย

จากปัญหาของเด็กและเยาวชนที่ประสบปัญหาของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ขาดโอกาสและความ เท่าเทียมทางการศึกษาเป็นปัญหาที่บั่นทอนโอกาสในการพัฒนาของประเทศต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม โดย มีการประมาณการผลกระทบและความเสี่ยงต่อประเทศ เช่น คุณภาพแรงงานไทยอยู่ในระดับต่ำ ผลกระทบที่ตามมา

ของแรงงานไทยย่อมอยู่ในระดับต่ำเช่นกัน และย่อมส่งผลต่อโอกาสการแข่งขันในตลาดเสรีแรงงานของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) และการมีเด็กด้อยโอกาสขาดการพัฒนาจะนำมาซึ่งความสูญเสียทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ จากการประชุมระดับโลกเรื่องการศึกษาเพื่อปวงชน (World Conference on Education for All) ที่ประเทศไทย ได้มีมติการรับรองปฏิญญาโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน และกรอบการดำเนินงานด้านการศึกษาเพื่อปวงชน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการการเรียนรู้ (World Declaration on Education and the Framework for Action to Meet Basic Learning Needs) หรือปฏิญญาจอมเทียน (Jomtien Declaration) เพื่อขจัดความไม่รู้หนังสือ และทำให้ประชาชนเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สำเร็จภายในระยะเวลา 10 ปี ตามเป้าหมายที่ 2 คือการทำให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา (Achieve universal primary education) ซึ่งทั่วโลกต้องบรรลุภายใน พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) โดย พ.ศ. 2563 เป็นเวลา 10 ปีสุดท้ายในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในขณะที่สถานการณ์ด้านการศึกษาทั่วโลกยังเต็มไปด้วยความท้าทาย เด็กและเยาวชนกว่า 262 ล้านคนทั่วโลกยังอยู่นอกระบบการศึกษา ผู้ใหญ่ 750 ล้านคนไม่สามารถที่จะอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น อยู่ในสภาพยากจนและด้อยโอกาส ในขณะที่ผู้ที่อยู่ในระบบการศึกษามีปัญหาเรื่องคุณภาพในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาในปี 2030 (พ.ศ. 2573) จึงมีเป้าหมายสำคัญที่จะทำให้เกิดการศึกษาแบบองค์รวม (holistic education) ที่เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนค้นพบตนเอง เข้าใจความหมายและเป้าหมายของชีวิต เน้นความสำคัญในการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา และความคิดสร้างสรรค์ เป้าหมายสำคัญอีกประการหนึ่ง คือความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิตสำหรับประชาชนทุกคน ในขณะเดียวกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ในเป้าหมายที่ 4 สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของสหประชาชาติ (United Nations: UN) ซึ่งการขับเคลื่อนของหน่วยงานภาครัฐเพียงด้านเดียวหรือแนวคิดการศึกษาเพื่อปวงชนไม่เพียงพออีกต่อไป แต่จำเป็นต้องเปลี่ยนแนวทางการขับเคลื่อนด้วยแนวคิดปวงชนเพื่อการศึกษา ซึ่งหมายถึงการสร้างความร่วมมือของทุกภาคส่วนเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.1.2 สภาพปัญหาที่ผ่านมา แนวโน้มในอนาคตและผลกระทบที่เกิดขึ้น

การประชุมระดับโลกเรื่องการศึกษาเพื่อปวงชน (World Conference on Education for All) ที่ประเทศไทย ได้มีมติรับรองปฏิญญาโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน และกรอบการดำเนินงานด้านการศึกษาเพื่อปวงชน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการการเรียนรู้ (World Declaration on Education and the Framework for Action to Meet Basic Learning Needs) หรือปฏิญญาจอมเทียน (Jomtien Declaration) เพื่อขจัดความไม่รู้หนังสือ และทำให้ประชาชนเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สำเร็จภายในระยะเวลา 10 ปี ตามเป้าหมายที่ 2 คือการทำให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา (Achieve universal primary education) ซึ่งทั่วโลกต้องบรรลุภายใน พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2015) โดย พ.ศ. 2563 เป็นเวลา 10 ปีสุดท้ายในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในขณะที่สถานการณ์ด้านการศึกษาทั่วโลกยังเต็มไปด้วยความท้าทาย เด็กและเยาวชนกว่า 262 ล้านคนทั่วโลกยังอยู่

นอกระบบการศึกษา ผู้ใหญ่ 750 ล้านคนไม่สามารถที่จะอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น อยู่ในสภาพยากจนและด้อยโอกาส ในขณะที่ผู้ที่อยู่ในระบบการศึกษามีปัญหาเรื่องคุณภาพในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาในปี 2030 (พ.ศ. 2573) จึงมีเป้าหมายสำคัญที่จะทำให้เกิดการศึกษาระบบองค์รวม (holistic education) ที่เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนค้นพบตนเอง ซึ่งเกิดจากแรงปลุกเร้าภายใน เข้าใจความหมายและเป้าหมายของชีวิต มุ่งสร้างความตระหนัก ความเข้าใจตนเอง เน้นความสำคัญในการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา การรู้จัก สนุกทริยภาพ และความคิดสร้างสรรค์รวมทั้งเน้นการเรียนรู้ด้วยกาย คือ การลงมือทำ การเรียนรู้ด้วยใจ ความรู้สึก ความประทับใจ และการฝึกคิด รวมทั้งความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิตสำหรับประชาชนทุกคน

การแก้ปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาอย่างเสมอภาค ประเทศไทยและนานาชาติได้พยายามรวบรวมองค์ความรู้และสร้างความตกลงร่วมกัน โดยการขับเคลื่อนอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมเริ่มต้นตั้งแต่เมื่อ 30 ปีก่อน โดยมีแนวคิดสำคัญคือการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) ซึ่งหมายถึงการทำให้ประชาชนเข้าถึงการศึกษาอย่างเสมอภาคกัน การดำเนินการสำคัญคือการร่วมเป็นเจ้าภาพจัดประชุมระดับโลกเรื่องการศึกษาเพื่อปวงชน (World Conference on Education for All) เมื่อปี พ.ศ. 2533 และร่วมผลักดันให้เกิดปฏิญญาจอมเทียน ส่งผลให้รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 บัญญัติให้ประชาชนไทยมีสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นเวลา 12 ปี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ต่อมาเมื่อมีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อ พ.ศ. 2552 ให้สิทธิประชาชนเรียนโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเป็นเวลา 15 ปีและให้การสนับสนุนเด็กและเยาวชนที่ยากจนและด้อยโอกาสให้เข้าถึงการศึกษาอย่างเสมอภาค โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 นโยบายและแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยคาดหวังว่าผู้เรียนทุกช่วงวัยจะได้รับการพัฒนาในทุกมิติเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ และมีความพร้อมร่วมกันขับเคลื่อนประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

แต่ทั้งนี้ยังมีเด็กและเยาวชนจำนวนมากที่ไม่ได้รับการศึกษาภาคบังคับ หรือได้รับการศึกษาแต่ไม่สามารถเรียนจบหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับได้ สาเหตุจากความแตกต่างกันทางด้านสถานศึกษา ด้านครอบครัว เช่น การแตกแยกของครอบครัว บิดามารดาหย่าร้าง ระดับการศึกษาหรืออาชีพของบิดาและมารดา ด้านความพิการหรือสุขภาพ เป็นต้น และจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้สถานประกอบการหลายแห่งพักงานหรือเลิกจ้างงาน ส่งผลต่อภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองที่ไม่มีรายได้มาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ตามปกติ เด็กและเยาวชนต้องออกไปทำงานหารายได้ช่วยเหลือครอบครัว รวมทั้งผลกระทบต่อ การปรับรูปแบบการเรียนการสอน โดยนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการเรียนการสอนแบบ Online ผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ ซึ่งพบว่าเด็กและเยาวชนบางรายไม่มีความพร้อมทางด้านอุปกรณ์ที่จำเป็น นอกจากนี้กลุ่มเด็กที่เรียนรู้ช้า เมื่อไม่สามารถไปเรียนที่โรงเรียนได้ตามปกติ ทำให้เรียนไม่ทันเพื่อน จากสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้มีเด็กออกนอกระบบการศึกษามากขึ้น เด็กไทยราว 5 แสนคน หลุดออกนอกระบบไปแล้ว และอีก 2 ล้านคนมีแนวโน้มขาดโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพ

2.1.3 ความจำเป็นในการดำเนินการแก้ไขหรือพัฒนา

กล่าวได้ว่า ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาคือ เป็นปัญหาเรื้อรังมาอย่างยาวนาน ซึ่งมีสาเหตุหลักจาก ปัญหาความยากจน ทำให้ขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา นอกจากนี้ก็ยิ่งเกี่ยวกับปัจจัยเฉพาะของผู้เรียนแต่ละคน ไปจนถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา และนโยบายด้านการศึกษาระดับประเทศด้วย รวมถึงในปัจจุบันจากการสำรวจ ติดตาม ศึกษา และวิจัย ของหน่วยงานสำคัญต่าง ๆ เช่น กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) และสถาบันอุดมศึกษา พบว่า มีเด็กจำนวนมากที่ไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษา ต้องออกจากระบบการศึกษา และไม่จบการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนดซึ่งปัญหาและสาเหตุที่เด็กหลุดจากระบบการศึกษาแบ่งเป็นหลายกลุ่ม เช่น 1) กลุ่มเด็กที่มีความจำเป็นหรือมีเงื่อนไขส่วนตัวบางอย่างที่ไม่สามารถเข้าเรียนตามระบบได้ เช่น ครอบครัวยากจน กำพร้า 2) กลุ่มเด็กอพยพย้ายถิ่นตามผู้ปกครอง 3) กลุ่มที่มีปัญหาการตั้งครรรณีในวัยเรียน 4) กลุ่มที่มีปัญหาพฤติกรรมที่ส่งผลให้ถูกพักการเรียน หรือให้ออกจากสถานศึกษา ด้วยปัญหาดังกล่าวนี้นำส่งผลให้เด็กเหล่านี้มักจะมีวุฒิภาวะแตกต่างจากสังคม 5) กลุ่มกลุ่มเด็กที่ไม่ถนัดด้านวิชาการ 6) กลุ่มเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 7) กลุ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 8) กลุ่มเด็กในพื้นที่เสี่ยงภัย เช่น พื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ และ 9) กลุ่มเด็กที่มีผลการเรียนดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ นอกจากนี้ยังมีปัญหาอื่น ๆ อีก ได้แก่ ระบบมาตรฐานการเรียนการสอน การแข่งขันทางการศึกษาที่สูงขึ้น ปัญหาการเรียนในชั้นเรียน เพื่อนกลั่นแกล้ง หรือการถูกล้อเลียน และการเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ส่งผลให้เด็กหลาย ๆ คน ไม่สามารถเรียนผ่านระบบ Online ด้วยปัญหาการขาดแคลนอุปกรณ์การเรียน หรือทรัพยากรที่จำเป็นในการศึกษา อีกทั้งเป็นการเพิ่มภาระให้กับผู้ปกครองอีกด้วย นอกจากนี้เด็กบางกลุ่มเรียนรู้ช้าและเมื่อต้องเรียน Online จึงเรียนไม่ทันเพื่อน เมื่อโรงเรียนเปิดการเรียนการสอนแบบ Onsite ตามปกติ ทำให้เด็กเหล่านี้ไม่ยอมไปโรงเรียน จากสภาวะการณ์ดังกล่าวทำให้เด็กหลุดออกนอกระบบการศึกษามากขึ้น และเป็นสิ่งตอกย้ำภาพความเหลื่อมล้ำของสังคมไทยมากขึ้น

ปัจจุบันสถานการณ์ปัญหาเด็กหลุดออกนอกระบบการศึกษาหรือเด็กออกกลางคัน ยังคงมีความรุนแรงมากขึ้น และจากข้อมูลของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) พบว่า ในแต่ละปี ประเทศไทยมีเด็กหลุดออกนอกระบบการศึกษาหรือเด็กออกกลางคันมากถึง 2% จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด เมื่อนับรวมกับเด็กที่ไม่ได้เรียนหนังสือ เด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษา ซึ่งมีอยู่ไม่น้อยกว่า 1.2 ล้านคนแล้ว เปรียบเทียบได้ว่าในเด็กไทยทุก ๆ 100 คน จะมี 16 คน ที่ไม่ได้เรียนหนังสือ นอกจากนี้ จากรายงานวิจัยขององค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (United Nations Children's Fund) หรือ ยูนิเซฟ (UNICEF) พบว่า ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ของเด็กไทย มีแนวโน้มลดลงกว่า 30% ปัญหาเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อทางเลือกในการดำเนินชีวิต การทำงาน ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวในอนาคตของเด็กกลุ่มนี้ และจากข้อมูลของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ร่วมกับระบบจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (Data Management Center: DMC) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ในปีการศึกษา 2564 มีนักเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตกหล่นและออกกลางคัน จำนวน 28,134 คน ซึ่งเป็นข้อมูลภาคเรียนที่ 1/2564

ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2565 โดยส่วนมากนักเรียนที่หลุดจากระบบมากที่สุด คือนักเรียนในกลุ่มรอยต่อระหว่างช่วงชั้น โดยเฉพาะระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพราะถือเป็นปีสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ เมื่อเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้ว นักเรียนที่มาจากครอบครัวรายได้ต่ำมักจะเลือกไม่เรียนต่อเพราะเศรษฐกิจครอบครัวไม่เอื้ออำนวย และตัดสินใจออกไปหางานทำแทน ผลกระทบที่เกิดจากความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา สร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม ทั้งจะเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าในวันข้างหน้าด้วย ดังนั้น การศึกษาไม่ใช่เป็นเพียงเครื่องมือเพื่อพัฒนาด้านเศรษฐกิจ แต่การศึกษาก็มีมิติด้านสังคมและการเมืองรวมอยู่ด้วย ซึ่งการศึกษาก็เป็นตัวสะท้อนความมีหรือไม่มีเสถียรภาพทางสังคมในทุกด้านอยู่ด้วยอย่างไม่อาจแยกส่วนใด ๆ ได้ เพราะคนเป็นผลผลิตทางการศึกษาที่เข้าไปแทรกตัวอยู่ในทุกมิติของสังคม

จากประเด็นปัญหาดังที่กล่าวมา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานด้านการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องกำหนดแนวทางการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา ผ่านการดำเนินการที่มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและภาคีในพื้นที่ในการนำเด็กและเยาวชนให้กลับสู่ระบบการศึกษาหรือการพัฒนาทักษะอาชีพ และมุ่งเน้นวางแผนการช่วยเหลือเป็นรายกรณี เนื่องจากเด็กแต่ละคนมีปัญหาที่ต่างกัน ประกอบการดำเนินงานไปพร้อมกับหน่วยงานเฝ้าระวัง ป้องกันเด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา โดยต้องมีระบบฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายทั้งภาคการศึกษาและนอกการศึกษา เพื่อให้การดำเนินการประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม

2.2 การกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย

2.2.1 หลักการแนวคิดที่ใช้เป็นกรอบหรือแนวทางตามข้อเสนอ

การจัดทำข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ เรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนโครงการ “พาน้องกลับมาเรียน” ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าหลักการและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) แนวคิดเกี่ยวกับการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

โอกาสทางการศึกษา หมายถึง การให้โอกาส ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนให้เด็กทุกกลุ่มได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานและพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันตามสิทธิและเป็นธรรม การพัฒนาจะเกิดผลที่ดีที่สุด ย่อมเกิดจากการมีจุดเริ่มต้นของชีวิตที่ดี มีการศึกษาที่พร้อมให้เรียนรู้และมีโอกาสให้พัฒนาตัวเองตั้งแต่วัยเด็ก เพื่อให้เติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต และสามารถที่จะพัฒนาประเทศให้ขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้ กล่าวได้ว่าเด็กบางคนอยากเรียนหนังสือแต่ไม่มีโอกาสได้เรียน และเด็กหลายคนที่ยากเรียนต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้นแต่ไม่สามารถเรียนต่อได้ เนื่องจากฐานะยากจน โดยต้องเปลี่ยนจากการเรียนมาทำงานช่วยเหลือครอบครัวเพื่อให้ครอบครัวมีกินและอยู่ได้ ถือเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เด็กหลายคนเลือกที่จะทำงานเพื่อแบ่งเบาภาระพ่อแม่ นอกเหนือจากปัญหายากจนแล้ว ยังมีปัญหาด้านสังคมอื่น ๆ เช่น ผู้ปกครองไม่มีเวลาให้เพราะต้องทำงานหนัก หรือผู้ปกครองทะเลาะกันต่อหน้าเด็ก ทำให้เด็กขาดความอบอุ่น หรือมีภาวะทางอารมณ์ที่ไม่ปกติ อีกทั้งผู้ปกครองบางคนไม่ได้เห็นความสำคัญ

ของการศึกษา และทำให้เด็กไม่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว สิ่งเหล่านี้จึงเป็นสาเหตุให้เด็กขาดโอกาสและหลุดออกจากระบบการศึกษา และมีแนวโน้มของการเกิดเด็กด้อยโอกาสในประเทศไทยที่มีอัตราเพิ่มขึ้นทุกปี

การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา สอดคล้องกับ “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)” ประการหนึ่งคือ เป้าหมายด้านการศึกษา หรือ “SDG4” คือการศึกษาที่เท่าเทียม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านโอกาสและคุณภาพในการจัดการศึกษา เพื่อสร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all) ความเท่าเทียมในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาจึงไม่อาจเพียงพอ เช่น นักเรียนที่มีฐานะแตกต่างกัน แต่ได้รับเงินอุดหนุนช่วยเหลือจำนวนเท่า ๆ กัน โดยไม่คำนึงถึงความจำเป็นที่แตกต่างกัน ขณะที่การช่วยเหลือตามหลักความเสมอภาค เป็นการให้ตามข้อมูลความจำเป็น ความเสมอภาค (Equity) แตกต่างกับความเท่าเทียม (Equality) เพราะเด็กแต่ละคนมีความจำเป็นและโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาไม่เท่ากัน รวมทั้งสาเหตุความเหลื่อมล้ำยังสืบเนื่องจากความแตกต่างของคุณภาพหรือมาตรฐานของสถานศึกษา คุณภาพหรือประสิทธิภาพของครู หรือฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม และเชื่อได้ว่าสิ่งที่คนไทยทุกคนอยากเห็น คือทุกคนควรมีโอกาสได้เรียนสูงที่สุดตามกำลังสติปัญญาของตนเอง โดยไม่หลุดออกจากระบบการศึกษาด้วยข้อจำกัดด้านการเงิน เศรษฐกิจ ครอบครัว สถานะ ดังนั้น การให้โอกาสทางการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาประเทศในอนาคตต่อไป

2) แนวคิดเกี่ยวกับเด็กตกหล่นและออกกลางคัน

เด็กตกหล่น หมายถึง เด็กนักเรียนในวัยศึกษาภาคบังคับที่ไม่ได้รับการศึกษาในรูปแบบในเลยเด็กออกกลางคัน หมายถึง เด็กนักเรียนที่เรียนอยู่ในระบบโรงเรียน ซึ่งต้องออกจากโรงเรียนในขณะที่ยังไม่สำเร็จการศึกษา แต่โดยเหตุที่เด็กที่นักเรียนการศึกษาภาคบังคับนั้น โรงเรียนไม่อาจจำหน่ายชื่อออกจากทะเบียนนักเรียนของโรงเรียนหรือดำเนินการให้พ้นสภาพการเป็นนักเรียนได้ เว้นแต่ย้ายโรงเรียนหรือนักเรียนถึงแก่กรรม หรือไม่มีตัวตนอยู่ในพื้นที่โดยไม่แจ้งย้ายที่อยู่ หรืออายุพ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ หรือจบชั้นสูงสุดของโรงเรียนนั้น

สภาพปัญหาและอุปสรรคของการออกกลางคันในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเกิดจากสาเหตุดังนี้

1. นักเรียนเบื่อการเรียนอันเนื่องมาจากสาเหตุตัวผู้เรียนเอง เช่น การเจ็บป่วย พิกัด เรียนอ่อน ปัญหาสุขภาพจิต และสาเหตุจากโรงเรียน เช่น สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกสถานศึกษาไม่เหมาะสม มีแหล่งอบายมุข การจัดหลักสูตรไม่ยืดหยุ่นและตอบสนองความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งสาเหตุจากครอบครัว เช่น การย้ายถิ่นฐานของพ่อแม่ ผู้ปกครอง บิดามารดาเสียชีวิตหรือหย่าร้างทำให้ขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างเพียงพอ

2. ระบบการส่งต่อระหว่างสถานศึกษายังไม่มีประสิทธิภาพหรือมีระเบียบการรับนักเรียนที่ยุงยาก
3. สถานศึกษาอยู่ห่างไกลจากที่อยู่ของผู้เรียน เป็นอุปสรรคต่อการเดินทางไปเรียน
4. รูปแบบการจัดการศึกษาไม่ยืดหยุ่น และไม่สามารถตอบสนองความต้องการจำเป็นของผู้เรียน
5. ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดบริการการศึกษาจากหน่วยงานและองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้อง
6. ขาดข้อมูลเกี่ยวกับผู้อยู่ในวัยเรียนที่ถูกต้องและครบถ้วน

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับนักเรียนที่ต้องออกกลางคัน ได้แก่

1. ผลเสียต่อนักเรียนได้แก่ นักเรียนขาดความรู้ ทักษะจำเป็นในการดำรงชีวิต มีทัศนคติไม่ดีต่อการเรียนรู้ ขาดความมั่นใจในตนเองและขาดโอกาสในการศึกษาและพัฒนาตนเอง
2. ผลเสียต่อการสูญเสียงบประมาณได้แก่ สูญเสียการลงทุนทางการศึกษาของรัฐ ค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักเรียน ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระหว่างเรียน งบที่รัฐควรจะได้รับในอนาคตจากการที่ประชากรมีคุณภาพ
3. ผลเสียต่อโอกาสได้แก่ การสูญเสียโอกาสส่วนบุคคลที่จะศึกษาและพัฒนาตนเอง รวมทั้งการสูญเสียโอกาสของสังคมที่จะได้บุคคลที่มีคุณภาพมาพัฒนาประเทศ
4. ผลเสียต่อสังคม ได้แก่ การขาดคนที่มีคุณภาพที่จะสร้างสรรค์ความเจริญและต้องแบกภาระหานักเรียนที่ลาออกกลางคันโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่สามารถช่วยตนเองได้

จากการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้น กล่าวได้ว่าเกิดผลกระทบที่เป็นความสูญเสียเปล่าสร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม ซึ่งจะเป็นภาระอย่างไม่จบสิ้นของรัฐในการแก้ไขปัญหาที่จะตามมาอีกอย่างมากมาย รวมทั้งจะเป็นอุปสรรคที่สำคัญที่สุดต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าในวันข้างหน้าด้วย

3) แนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา อย่างยั่งยืน

การแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา (Out-of-school children and youth: OOSCY) อย่างยั่งยืนจำเป็นต้องมีการทำงานคู่ขนานกันใน 2 แนวทางหลักได้แก่

3.1) มาตรการป้องกันเด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา (Preventive Measures)

การแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษาด้วยมาตรการเชิงป้องกันถือเป็นมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร เนื่องจากเป็นการแก้ไขปัญหาที่ต้นทางก่อนที่เด็กเยาวชนจะหลุดออกจากระบบการศึกษา และเป็นมาตรการที่มีระบบสนับสนุนที่ครบถ้วน ได้แก่ สถานศึกษา ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และหน่วยงานในเครือข่ายของสถานศึกษา ที่สามารถทำงานร่วมกับครอบครัวของเด็กเยาวชนในการส่งเสริมสนับสนุน เฝ้าระวังการหลุดออกจากระบบการศึกษา และติดตามผลได้อย่างครบวงจร

โดยมาตรการป้องกันเด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษาที่ใช้ได้ผลเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ ได้แก่ การจัดสรรเงินอุดหนุนอย่างมีเงื่อนไข (Conditional Cash Transfer: CCT) ซึ่งเป็นมาตรการที่ใช้งบประมาณต่อปีในระดับที่ไม่สูง แต่มุ่งสนับสนุนเงินไปที่ตัวเด็กและครอบครัวเพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของนักเรียนและครอบครัวเพื่อแลกกับการมาเรียนและพัฒนาการด้านร่างกายและการเรียนรู้ที่เหมาะสม มาตรการดังกล่าวนี้นอกจากจะช่วยป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษาแล้ว ยังช่วยให้เด็กเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่จะหลุดออกจากระบบการศึกษาได้รับการติดตามและดูแลในด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่องจนสำเร็จการศึกษาจากครู และผู้บริหารสถานศึกษา รวมทั้งสนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและครอบครัว

3.2) มาตรการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา (Corrective Measures)

มาตรการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษาเป็นมาตรการที่จำเป็นต่อการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นแล้ว และมักใช้งบประมาณในระดับที่สูงกว่ามาตรการเชิงป้องกัน รวมทั้งมีความเสี่ยงสูงที่จะไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากเด็กเยาวชนไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษาหรือระบบสนับสนุนใดๆ ที่จะช่วยให้งบประมาณหรือมาตรการที่สนับสนุนไปที่ตัวเด็ก เยาวชน ให้เกิดประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลในการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม มาตรการเชิงแก้ไขก็ยังถือเป็นสิ่งจำเป็น และมีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นบวก แม้จะน้อยกว่ามาตรการป้องกันก็ตาม เนื่องจากการปล่อยให้เด็กเยาวชนวัยเรียนอยู่นอกระบบการศึกษาเป็นการบั่นทอนขีดความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

4) แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

เครือข่ายเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการสร้างความร่วมมือ เนื่องจากการเปิดโอกาสให้องค์กรต่าง ๆ ได้หันมาดำเนินงานร่วมกัน ตลอดจนแบ่งปันทรัพยากร สร้างความรู้ในด้านต่าง ๆ และค้นพบแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกัน โดยมีการวางรากฐาน คือ เมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีความต้องการจะขอความช่วยเหลือ หรือขอความร่วมมือจากกลุ่มอื่น ๆ เพื่อแก้ปัญหาก็จะสามารถติดต่อกันเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา

กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายเรื่องการสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมกันทางการศึกษาทุกช่วงวัย โดยกำหนดให้ดำเนินการสำรวจและติดตามเด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคันนำเข้าสู่ระบบการศึกษา ทั้งเด็กปกติและเด็กพิการให้ได้รับการศึกษาที่ดี มีคุณภาพ จึงจัดทำโครงการส่งเสริมโอกาส ความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา “พาน้องกลับมาเรียน” ด้วยการสร้างความร่วมมือและบูรณาการดำเนินงานภายใต้บันทึกข้อตกลง (MOU) ร่วมกัน 12 หน่วยงาน ทั้งนี้ การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาเป็นการดำเนินงานที่อาศัยกลไกภาครัฐแต่เพียงลำพังย่อมไม่สามารถจัดการให้หมดไปได้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนด้วยแนวคิด ‘ปวงชนเพื่อการศึกษา’ หรือ ‘All for Education’ โดยความร่วมมือทั้งภาคเอกชนและภาคประชาสังคม 16 องค์กร ประกอบด้วย มูลนิธิตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มูลนิธิพุทธรักษาและมูลนิธิธินันท์ เทวี เจียรนวนนท์ มูลนิธิยุวพัฒน์ มูลนิธิก้าวคนละก้าว มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย มูลนิธิไทยพีบีเอส มูลนิธิเอสซีจี มูลนิธิเสริมกล้า เคพีเอ็มจี ประเทศไทย บริษัท เอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) บริษัท กลุ่มเซ็นทรัล จำกัด บริษัท มิตรพิชิต มอเตอร์ส (ประเทศไทย) จำกัด บริษัท เอ็มเค เรสโตรองต์ กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) กลุ่มธุรกิจ TCP และบริษัท ยัม เรสเทอรองต์ส์ อินเตอร์เนชั่นแนล (ประเทศไทย) จำกัด ร่วมแบ่งปันความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์และทรัพยากรที่มีร่วมกัน เพื่อสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กยากจนด้อยโอกาสเพื่อเพิ่มโอกาสและสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา

5) แนวคิดการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area-based Education)

แนวคิดการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ หรือ Area-based Education เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ในพื้นที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐในการจัดการศึกษา เพื่อมุ่งแก้ปัญหาโดยใช้โจทย์พื้นที่เป็นฐาน

ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องตามบริบทความต้องการของพื้นที่ในการสร้างผลสัมฤทธิ์ให้กับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เป็นแนวทางที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการเรียน การสอน การบริหารจัดการ และการใช้จ่ายงบประมาณทางการศึกษา ซึ่งเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างและระบบการจัดการที่ต้องได้รับการปรับปรุงเป็นลำดับแรก โดยเฉพาะการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีอยู่จำนวนมาก ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านคุณภาพของแต่ละพื้นที่ของประเทศไทย โดยการนำแนวคิดการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ที่มีส่วนร่วมในการเพิ่มคุณภาพการศึกษาและลดภาระงบประมาณ เพื่อพัฒนาผู้เรียน พัฒนาการเรียน การสอน และพัฒนาครู การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษาที่เชื่อมโยงกันเพื่อใช้ในการบริหารจัดการ The Secretariat of the Council of Education ได้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาและสนับสนุนการศึกษาตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560-2579 เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายของภาครัฐ โดยยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education) หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) และหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) โดยยึดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งประเด็นภายในประเทศ เช่น การสร้างเสริมคุณภาพให้คนทุกช่วงวัย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศ การลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยในการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ชาติสู่การปฏิบัติ ในส่วนของยุทธศาสตร์ที่ 6 พัฒนาประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษามีเป้าหมาย เรื่องโครงสร้างบทบาทและระบบบริหารจัดการการศึกษามีความคล่องตัว ชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้ การให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของพื้นที่ และถ่ายโอนกระจายบทบาททางการศึกษาให้อิสระแก่หน่วยงานในพื้นที่ในระดับล่างมากยิ่งขึ้น

การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาตามหลักการปฏิรูปการศึกษาไทย เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ด้วยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้ภาคส่วนในพื้นที่ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ใหม่ตามบริบทแต่ละพื้นที่

2.2.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการจัดทำข้อเสนอ

1) ระบบจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (Data Management Center: DMC) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักนโยบายและแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของ สพฐ. จัดทำระบบจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (Data Management Center : DMC) ซึ่งเป็นระบบจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคลที่มีตัวตนในโรงเรียนจริง เฉพาะโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเท่านั้น ไม่รวมโรงเรียนสังกัดอื่น เช่น โรงเรียนเอกชน โรงเรียนสังกัด อปท. โรงเรียนตชด. เป็นต้น โดยสถานศึกษาต้องดำเนินการกรอกข้อมูลนักเรียนรายบุคคลปีการศึกษาละ 2 ครั้ง (ภาคเรียนละ 1 ครั้ง) ทั้งนี้ DMC เป็นระบบที่จัดเก็บข้อมูลในการสนับสนุนการจัดการศึกษาที่มีฐานข้อมูลพื้นฐานสำคัญ เพื่อนำไปใช้ในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณโครงสร้างสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา

ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนเป็นฐานข้อมูลเชื่อมโยงไปยังระบบสารสนเทศอื่น ๆ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระบบจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (Data Management Center : DMC) มีข้อมูลนักเรียนออกกลางคัน และข้อมูลของนักเรียนที่มีความเสี่ยงต่อการออกกลางคัน อาทิ เช่น ข้อมูลนักเรียนขาดแคลน นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านต่าง ๆ นักเรียนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา เช่น ถูกทอดทิ้ง เร่ร่อน นักเรียนยากจน นักเรียนได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ เป็นต้น และปัจจุบันฐานข้อมูลเด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคันที่หลุดจากระบบการศึกษา คือ ข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และข้อมูลจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ทั้งข้อมูลมารวมกัน หากพบข้อมูลซ้ำซ้อนแสดงว่าเป็นข้อมูลของนักเรียนคนเดียวกัน แต่หากพบข้อมูลที่ไม่ซ้ำซ้อนกันถือเป็นข้อมูลใหม่ จากนั้นให้ติดตามปึกหมุดนักเรียนเหล่านี้ตามที่อยู่ระบุไว้ในฐานะข้อมูล เพื่อให้สามารถติดตามเด็กให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาได้ โดยสรุปข้อมูลการพาน้องกลับมาเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2565 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปภาพรวมการติดตามค้นหาเด็กตกหล่นและออกกลางคัน (28,134 คน)

สถานะเด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคัน	ระดับการศึกษา		รวม (คน)	ร้อยละ
	ภาคบังคับ	พ้นภาคบังคับ		
1. ติดตามพบตัว: กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา	17,467	2,586	20,053	71.28
2. ติดตามพบตัว: ไม่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา	6,739	616	7,355	26.14
3. ติดตามไม่พบตัว	381	47	428	1.52
4. กำลังติดตาม	122	104	226	0.80
5. เสียชีวิต	64	8	72	0.26
รวม	24,773	3,361	28,134	100

ที่มา: จากระบบข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (DMC) ของ สพฐ. และ กสศ.

จากข้อมูลตารางที่ 1 พบว่าสามารถดำเนินการติดตามพบตัวเด็กและนำกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา จำนวน 20,053 คน คิดเป็นร้อยละ 71.28 เด็กที่ติดตามพบตัว แต่ยังไม่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา จำนวน 7,355 คน คิดเป็นร้อยละ 26.14 เด็กที่ยังติดตามไม่พบตัว จำนวน 428 คน คิดเป็นร้อยละ 1.52 กลุ่มเด็กที่กำลังติดตาม จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 0.80 และเสียชีวิต จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 0.26

2) โครงการส่งเสริมโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา “พาน้องกลับมาเรียน”

การปฏิรูปการศึกษา เป็นนโยบายสำคัญที่สุดในการพัฒนาคนและความรู้ให้พร้อมสู่ศตวรรษที่ 21 เพื่อให้คนไทยทุกคนได้รับประโยชน์ในทุกด้านอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมโดยกระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและถือเป็นนโยบายเร่งด่วนที่ต้องให้การศึกษากับผู้เรียนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน แต่เนื่องจากเหตุผลความจำเป็นของที่บ้าน เกี่ยวกับผู้ปกครอง เพื่อน หรือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รวมถึงในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ผ่านมาและที่กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน ทำให้ผู้เรียนจำนวนมากหลุด

ออกจากระบบการศึกษาภาคบังคับ การศึกษาระดับมัธยมศึกษา การศึกษาระดับอาชีวศึกษา และการศึกษาตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ดำเนินการขับเคลื่อนการดำเนินงานส่งเสริมโอกาส ความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา “พาน้องกลับมาเรียน” โดยมีวัตถุประสงค์

1. เพื่อติดตามค้นหาผู้เรียนที่หลุดออกจากระบบการศึกษาและออกกลางคันให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาและได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ และหรือได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมถึงการฝึกอบรมอาชีพและพัฒนาฝีมือเพื่อการมีงานทำ

2. เพื่อบูรณาการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานในการจัดการศึกษาและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ภายใต้บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ทั้ง 12 หน่วยงาน ในการติดตาม ค้นหา ดูแล ช่วยเหลือ และส่งต่อผู้เรียน ทั้งในระดับการศึกษาภาคบังคับ การศึกษาระดับมัธยมศึกษา การศึกษาระดับอาชีวศึกษา และการศึกษาตามอัธยาศัย

ในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดแนวทางการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา ผ่านการดำเนินการที่มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและภาคีในพื้นที่ในการนำเด็กและเยาวชนให้กลับสู่ระบบการศึกษาหรือการพัฒนาทักษะอาชีพ และมุ่งเน้นวางแผนการช่วยเหลือเป็นรายกรณี เนื่องจากเด็กแต่ละคนมีปัญหาที่ต่างกัน ประกอบการดำเนินงานไปพร้อมกับหน่วยงานเฝ้าระวัง ป้องกันเด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา โดยต้องมีระบบฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายทั้งภาคการศึกษาและนอกการศึกษา และเพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม จึงจัดทำโครงการการป้องกันและลดปัญหาการตกหล่นและออกกลางคันของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน “พาน้องกลับมาเรียน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1) สร้างความรู้ความเข้าใจและกำหนดมาตรการร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พร้อมบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ในการดำเนินงานตามภารกิจเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2) ติดตาม ค้นหา ป้องกันเด็กออกกลางคันกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาและได้มีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกัน

3) บูรณาการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานการศึกษาและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ร่วมกันในการติดตาม ค้นหา ดูแล ช่วยเหลือเด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคันกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาและได้รับโอกาสทางการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ รวมทั้งส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การดูแลช่วยเหลือ

เป้าหมาย คือ 1) ลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ

2) ลดปัญหาเด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคัน โดยกระบวนการดำเนินงานแบบบูรณาการกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

3) จำนวนเด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคันที่ยังไม่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา ร้อยละ 80 กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา ในภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา 2565

2.2.3 แนวทางในการแก้ปัญหาหรือพัฒนานโยบายที่สอดคล้องกับการวิเคราะห์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ความสำคัญในการดำเนินงานตามเรื่องการสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมกันทางการศึกษาทุกช่วงวัย โดยกำหนดให้ดำเนินการสำรวจและติดตามเด็กตก หล่นและเด็กออกกลางคัน เพื่อนำเข้าสู่ระบบการศึกษา ดังเจตนารมณ์ของกระทรวงศึกษาธิการจะไม่ทิ้งใครไว้ข้าง หลัง และเพื่อเป็นการติดตาม ค้นหา ป้องกันเด็กออกกลางคันกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา โดยมุ่งเน้นเด็กที่ติดตามพบ ตัว แต่ยังไม่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา จำนวน 7,355 คน ให้ได้มีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกัน จึงจัดทำโครงการ “พาน้องกลับมาเรียน” โดยมีเป้าหมาย คือ 1) ลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสทางการศึกษา ให้กับเด็กระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ 2) ลดปัญหาเด็กตกหล่นและเด็กออก กลางคัน โดยกระบวนการดำเนินงานแบบบูรณาการกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง 3) จำนวนเด็กตกหล่นและเด็กออก กลางคันที่ยังไม่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา ร้อยละ 80 กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา ในภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา 2565 โดยจากการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาและแนวโน้ม ผู้ศึกษาจัดทำข้อเสนอในระดับพื้นที่ ประกอบด้วย 5 ส่วนสำคัญ คือ

1. กลไกในการขับเคลื่อน

กลไกในการขับเคลื่อนของโครงการ “พาน้องกลับมาเรียน” ของสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ระดับพื้นที่ ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

1.1 ส่วนกลาง

กระทรวงศึกษาธิการ : สร้างความร่วมมือและบูรณาการดำเนินงานภายใต้บันทึกข้อตกลง (MOU) ร่วมกัน 12 หน่วยงาน ดังนี้ 1) กระทรวงศึกษาธิการ 2) กระทรวงมหาดไทย 3) กระทรวงสาธารณสุข 4) กระทรวงวัฒนธรรม 5) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 6) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม 7) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 8) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 9) สำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ 10) กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร 11) กรุงเทพมหานคร และ 12) กองทุนเพื่อความ เสมอภาคทางการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) : ดำเนินการ

1. จัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการส่งเสริมโอกาส ความเสมอภาคและ ความเท่าเทียมทาง การศึกษา “พาน้องกลับมาเรียน
2. จัดตั้งศูนย์ประสานงาน “พาน้องกลับมาเรียน”

1.2 เขตพื้นที่

ในส่วนของเขตพื้นที่ ประกอบด้วย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ดำเนินการจัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการส่งเสริมโอกาส ความเสมอ ภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา “พาน้องกลับมาเรียน” ระดับเขตพื้นที่การศึกษา โดยมีผู้อำนวยการเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของแต่ละพื้นที่เป็นประธาน และศึกษานิเทศก์ของเขตพื้นที่การศึกษาเป็นเลขานุการ และสามารถแต่งตั้งทีมปฏิบัติการในพื้นที่ของแต่ละพื้นที่เพิ่มเติมตามบริบทของพื้นที่

1.3 สถานศึกษา

โรงเรียนหรือศูนย์การศึกษาดำเนินการโดยการตัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการส่งเสริมโอกาส ความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา “พาน้องกลับมาเรียน” ระดับสถานศึกษา ตามความเหมาะสมของพื้นที่สถานศึกษา โดยผู้อำนวยการโรงเรียนหรือศูนย์การศึกษา เป็นประธาน ดำเนินการวิเคราะห์สภาพปัญหา หาสาเหตุ วิธีการแก้ไขปัญหาค้นหาเป็นรายบุคคล ลงพื้นที่ติดตามค้นหา และดำเนินการให้เด็กกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา พร้อมทั้งบูรณาการการดำเนินงานร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อสม. และหน่วยงานอื่น ๆ ในพื้นที่

โครงการ “พาน้องกลับมาเรียน” ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับพื้นที่

เด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคัน กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาและได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ

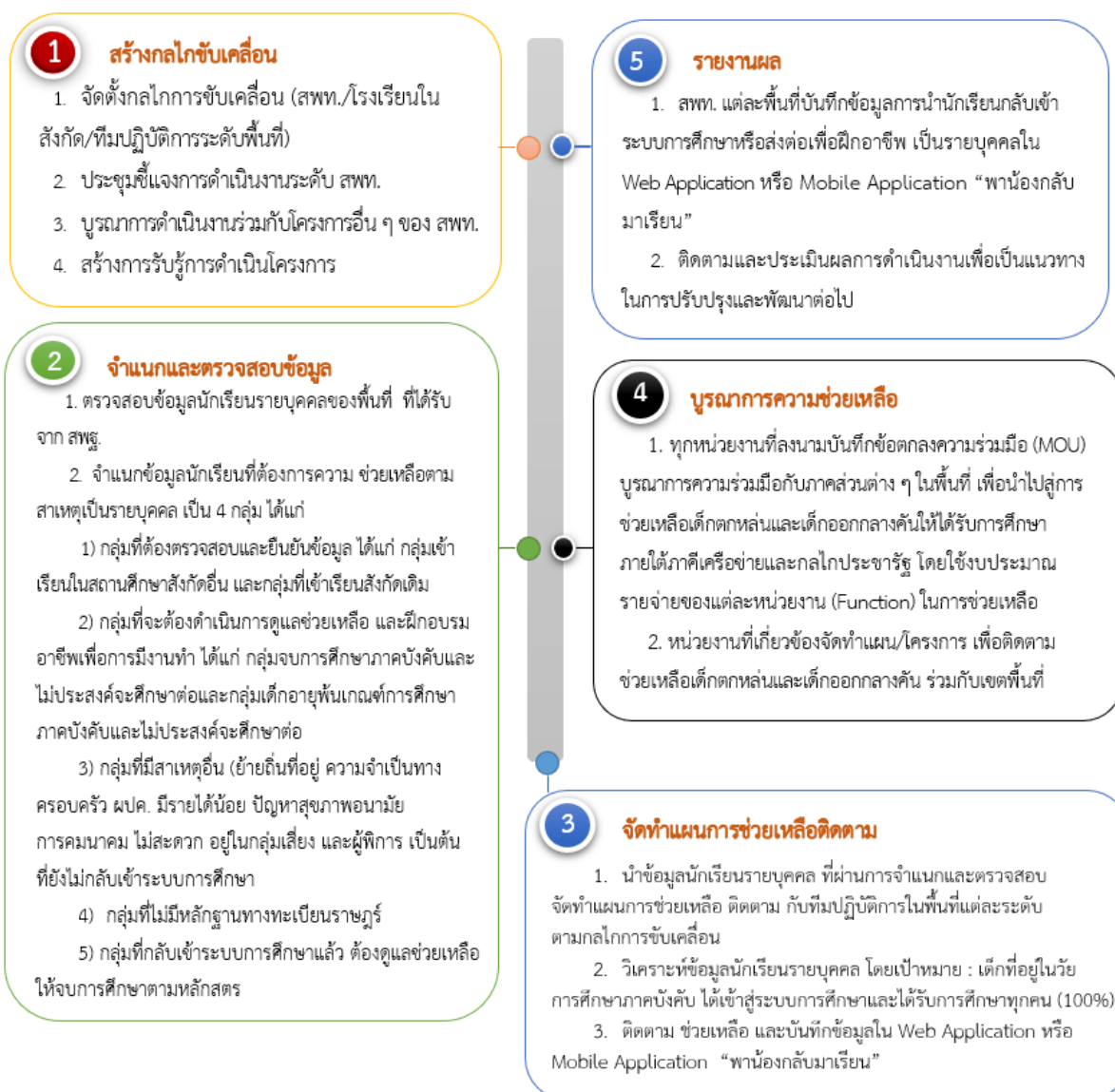
รูปภาพที่ 2 กลไกในการขับเคลื่อนของโครงการ “พาน้องกลับมาเรียน” ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ระดับพื้นที่

ที่มา: จากการศึกษาของผู้ศึกษา

2. ขั้นตอน การดำเนินการติดตาม ช่วยเหลือ เด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคัน และผู้เรียนออกกลางคันให้ได้รับการศึกษาและได้รับการดูแลช่วยเหลือ ประกอบด้วย 2 กรณี ดังนี้

2.1 กรณีมีรายชื่ออยู่ในระบบ “พาน้องกลับมาเรียน” ของเขตพื้นที่การศึกษา

โดยมีกระบวนการการดำเนินการ 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ทั้งนี้ จังหวัดสามารถปรับรูปแบบการดำเนินงานตามบริบทของแต่ละพื้นที่

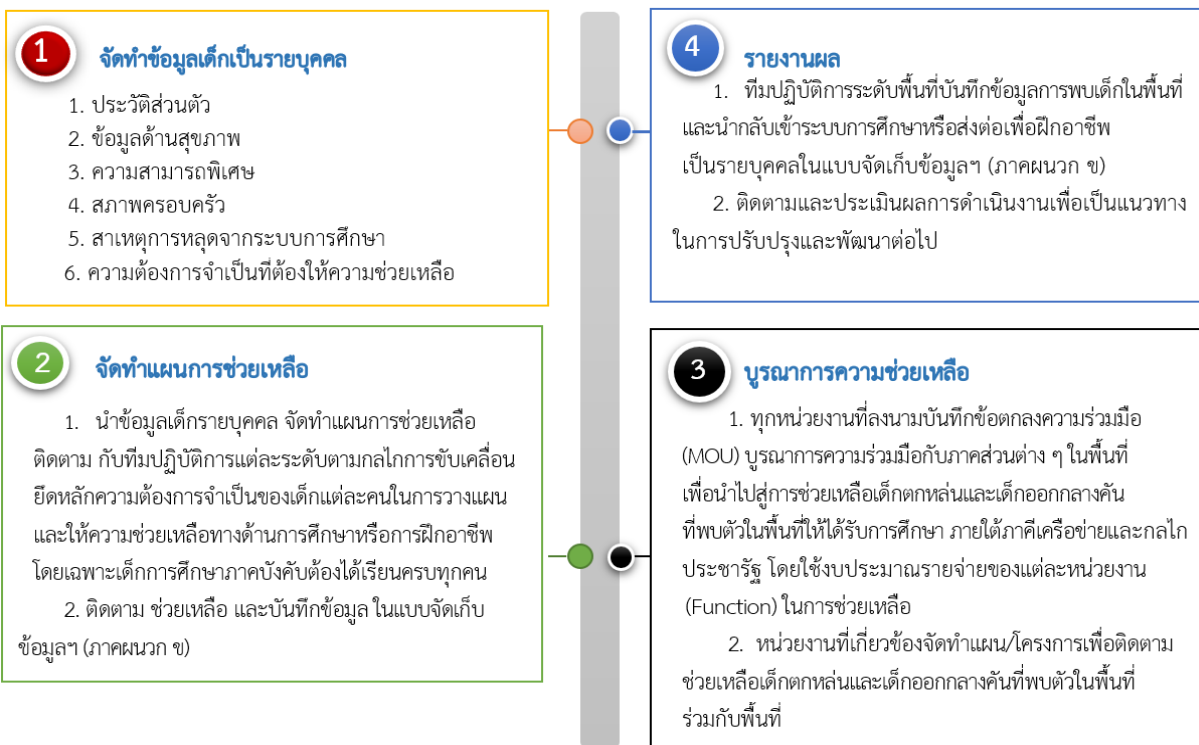
รูปภาพที่ 3 กระบวนการการดำเนินการ

กรณีมีรายชื่ออยู่ในระบบ “พาน้องกลับมาเรียน” ของเขตพื้นที่การศึกษา

ที่มา: จากการศึกษาของผู้ศึกษา

2.1. กรณีไม่มีรายชื่ออยู่ในระบบ “พาน้องกลับมาเรียน” แต่พบตัวในเขตพื้นที่การศึกษา

นอกจากการดำเนินการติดตาม ช่วยเหลือ เด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคันให้ได้รับการศึกษา จากฐานข้อมูลรายชื่อเด็กที่อยู่ในระบบ “พาน้องกลับมาเรียน” ในการดำเนินงานที่มปฏิบัติการตามกลไกขับเคลื่อน อาจพบเด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคันที่ไม่มีรายชื่ออยู่ในระบบ “พาน้องกลับมาเรียน” แต่พบตัวตนเด็กในพื้นที่ จึงต้องดำเนินการให้เด็กได้รับการศึกษา หรือได้รับการฝึกอาชีพ โดยมีกระบวนการการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ทั้งนี้ จังหวัดสามารถปรับรูปแบบการดำเนินงานตามบริบทของแต่ละพื้นที่

รูปภาพที่ 4 กระบวนการการดำเนินการ

กรณีไม่มีรายชื่ออยู่ในระบบ “พาน้องกลับมาเรียน” แต่พบตัวในเขตพื้นที่การศึกษา

ที่มา: จากการศึกษาของผู้ศึกษา

3. บทบาทของคณะกรรมการดำเนินงานในระดับพื้นที่

คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการส่งเสริมโอกาส ความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา “พาน้องกลับมาเรียน” ระดับพื้นที่ มีหน่วยงานในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา มีหน้าที่ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. ตรวจสอบข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลของสถานศึกษาในสังกัด เพื่อเป็นข้อมูลในการติดตาม ค้นหา เด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคัน ร่วมกับหน่วยงานที่จัดการศึกษาทุกหน่วยในเขตพื้นที่จังหวัด
2. ร่วมดำเนินการกับสถานศึกษา ในการติดตาม ช่วยเหลือ นักเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษา ให้ได้รับการศึกษาหรือได้รับการฝึกอาชีพ โดยเฉพาะนักเรียนในวัยการศึกษาภาคบังคับต้องได้เรียนครบทุกคน
3. ประสานงานกับสถานศึกษาในสังกัด เพื่อติดตาม ค้นหา วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของนักเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการติดตามช่วยเหลือและนำกลับมาเรียนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ
4. ร่วมดำเนินการกับศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดในการติดตาม ค้นหา เด็กพิการในพื้นที่ เพื่อนำกลับเข้ามาเรียนหรือได้รับการฟื้นฟู ตามความต้องการจำเป็นของเด็กแต่ละคน รวมทั้งช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนการศึกษาเด็กพิการ ด้อยโอกาส และที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ
5. ประสานงาน กำกับ ดูแล เร่งรัด ติดตาม ส่งเสริม และสนับสนุนการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในสังกัด ให้เป็นไปตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ
6. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย ในการขับเคลื่อนโครงการในระดับพื้นที่
7. ประสานการดำเนินงานกับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ในการติดตาม ค้นหา วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของนักเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษา เพื่อนำกลับเข้าระบบการศึกษาหรือได้รับการฝึกอาชีพ โดยให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกแห่งรวบรวมข้อมูลเป็นรายจังหวัด เสนอต่อที่ระดับจังหวัดต่อไป

4. การบูรณาการหน่วยงานในระดับพื้นที่

การดำเนินการโครงการ “พาน้องกลับมาเรียน” ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับพื้นที่ ได้มีการบูรณาการดำเนินงานร่วมกันของหน่วยงานที่บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) 12 หน่วยงาน และหน่วยงานระดับพื้นที่ตามกลไกการขับเคลื่อน รวมทั้งภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อติดตาม ช่วยเหลือ เด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคัน ร่วมกันแก้ปัญหาให้กับเด็กเป็นรายบุคคลให้ได้รับการศึกษา หรือฝึกอาชีพ โดยมีหน่วยงานหลักและหน่วยงานรองที่รับผิดชอบ และแนวทางการช่วยเหลือ สนับสนุน ตามสภาพปัญหาแต่ละมิติ ดังนี้

1) มิติด้านความเป็นอยู่

หน่วยงานรับผิดชอบ : หน่วยงานหลัก ได้แก่ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับกระทรวงมหาดไทย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และมี**หน่วยงานร่วม** ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

แนวทางการช่วยเหลือ สนับสนุน ตามสภาพปัญหา : ให้การอนุเคราะห์ปัจจัยที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต เช่น จัดหาทุนการศึกษา จัดหาอุปกรณ์การเรียน การพัฒนาเด็กสู่อชีพในอนาคต และการส่งเสริมให้มีรายได้ระหว่างเรียน เพิ่มทักษะอาชีพและจัดหาอาชีพให้ผู้ปกครอง เพื่อเพิ่มมีรายได้ให้ผู้ปกครองและนักเรียน

2) มิติด้านสุขภาพ

หน่วยงานรับผิดชอบ : หน่วยงานหลัก ได้แก่ กระทรวงการสาธารณสุข (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด/อำเภอ/รพ.สต./อสม.) และมีหน่วยงานร่วม ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย (สส.) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน

แนวทางการช่วยเหลือ สนับสนุน ตามสภาพปัญหา : ให้การดูแลด้านสุขภาพอนามัย ความพิการ บกพร่องทางการเรียนรู้ เรียนรู้ช้า ด้วยการปรับกระบวนการเรียนรู้ ปรับวิธีการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับระดับความสามารถ มีกิจกรรมหลากหลายให้เลือกปฏิบัติ สอนซ่อมเสริม บูรณาการการเรียนรู้หลายวิชา เชื่อมโยงกันปรับการวัดและประเมินผลให้มีความยืดหยุ่นกับผู้เรียนรายบุคคล จัดทำสื่อเสริมการเรียนรู้ และการติดตามให้ได้มาเรียนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

3) มิติด้านการศึกษา

หน่วยงานรับผิดชอบ : หน่วยงานหลัก ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ และมีหน่วยงานร่วม ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร กรุงเทพมหานคร และกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

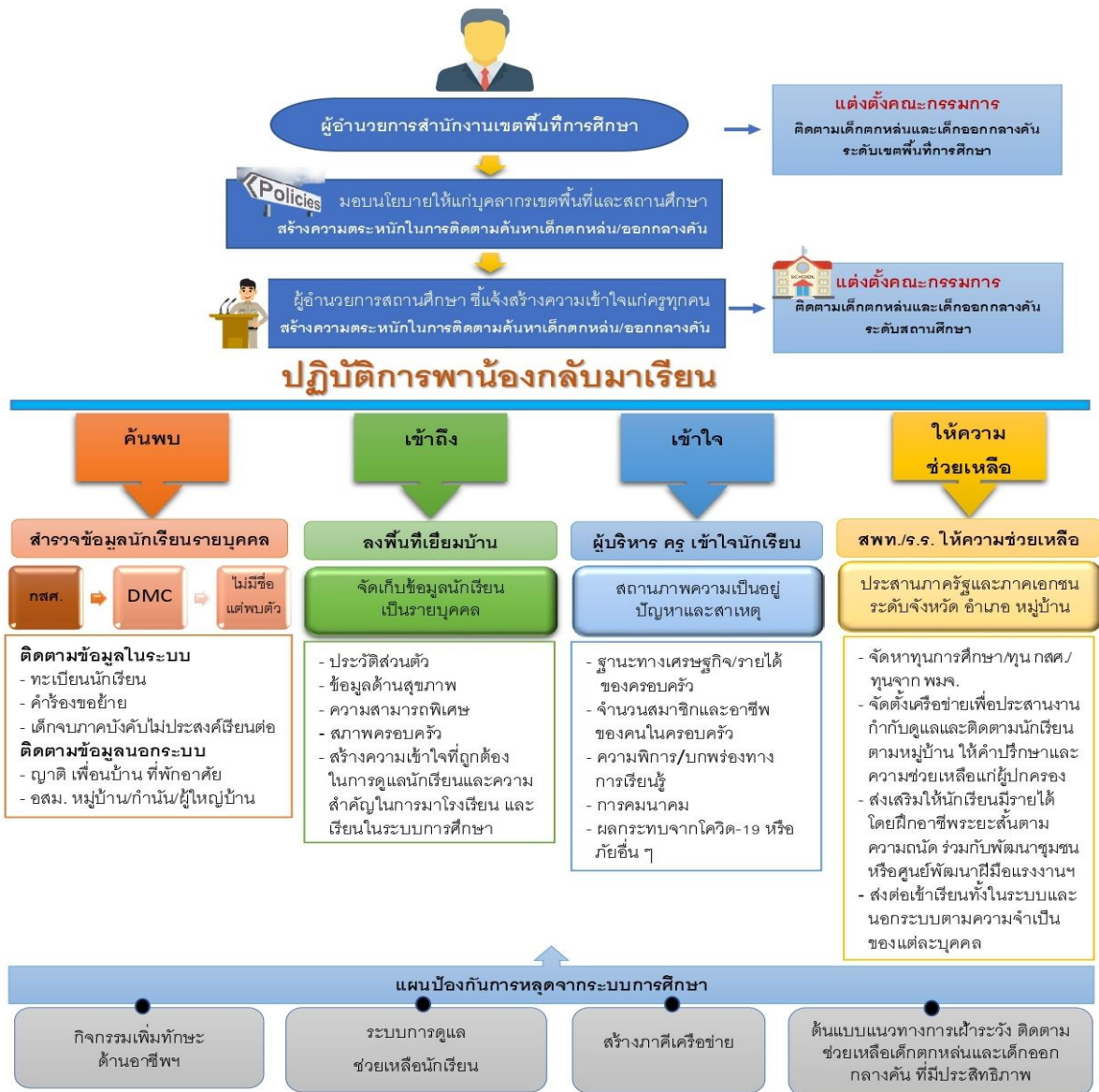
แนวทางการช่วยเหลือ สนับสนุน ตามสภาพปัญหา : ร่วมกันปรับกระบวนการเรียนรู้ การสอนเด็กเป็นรายบุคคล จัดกิจกรรมตามความถนัดและความต้องการรายบุคคล ด้วยวิธีการที่หลากหลาย จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรสนับสนุนการดำเนินงาน พร้อมทั้งแนะแนวเพื่อการศึกษาต่อและแนะแนวอาชีพ ประสานงานการฝึกทักษะอาชีพ จากวิทยาลัยเทคนิค อาชีวศึกษา กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน ศูนย์การเรียนรู้ หน่วยงานเอกชนในพื้นที่ เป็นต้น

4) มิติด้านอื่น ๆ

หน่วยงานรับผิดชอบ : หน่วยงานหลัก ได้แก่ กระทรวงการสาธารณสุข (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด/อำเภอ/รพ.สต./อสม.) และมีหน่วยงานร่วม ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย (สส.) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน

แนวทางการช่วยเหลือ สนับสนุน ตามสภาพปัญหา : ดูแลเกี่ยวกับการย้ายถิ่นที่อยู่ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว ด้วยการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานปกครอง ท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อสม. หมู่บ้าน เมื่อมีผู้ย้ายกลับภูมิลำเนา สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดประสานสถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดปลายทาง ตลอดจนผู้นำชุมชน เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าระบบการศึกษา หรือพัฒนาวิชาชีพตามความต้องการและจำเป็นของผู้เรียนรายบุคคล

5. แนวทางปฏิบัติการพาน้องกลับมาเรียน ระดับพื้นที่

รูปภาพที่ 5 แนวทางปฏิบัติการพาน้องกลับมาเรียน ระดับพื้นที่

ที่มา: จาก Best Practice สำนักงานเขตพื้นที่สระแก้ว มหาสารคาม และสมุทรปราการ

2.2.4 ปัจจัยที่อาจมีผลกระทบต่อความสำเร็จ และทางทางการจัดการที่เป็นรูปธรรม

ปัจจัยที่อาจมีผลกระทบต่อความสำเร็จในข้อเสนอแนวทางการขับเคลื่อนโครงการ “พาน้องกลับมาเรียน” ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษา และแนวทางการจัดการที่เป็นรูปธรรม มีดังนี้

1) ปัจจัยด้านความร่วมมือในการบูรณาการและการบริหารจัดการข้อมูล

การบูรณาการและการเชื่อมโยงฐานข้อมูลเด็กและเยาวชนจากหน่วยงานต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการติดตามเด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคันระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบันและอนาคต และเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนา อย่างไรก็ตามพบว่า การบูรณาการฐานข้อมูลของเด็กและเยาวชนจากของหน่วยงานภาครัฐยังไม่ได้มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีเป้าหมายร่วมกัน ทั้งนี้เนื่องจากความแตกต่างของการบริหารจัดการข้อมูลของแต่ละส่วนราชการ การไม่เห็นความสำคัญของผู้บริหารของส่วนราชการ รวมไปถึงการโยกย้ายเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงาน

แนวทางบริหารจัดการ คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องสร้างกลไกผลักดันให้หน่วยงานต่าง ๆ มีการดำเนินการด้านการจัดทำข้อมูลของเด็กและเยาวชน โดยมีการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU) ของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อใช้ประโยชน์ของข้อมูลของแต่ละหน่วยงานให้มีบูรณาการและสามารถเชื่อมโยงข้อมูลซึ่งกันและกันได้

2) ปัจจัยด้านการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

การติดตาม ช่วยเหลือเด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคันระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจะประสบความสำเร็จได้ ส่วนหนึ่งจำเป็นต้องมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การดำเนินการตามนโยบายอาจมีความซับซ้อนและล่าช้า

แนวทางบริหารจัดการ คือ การวิเคราะห์จัดกลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการความร่วมมือ จัดให้มีแผนหรือกิจกรรมที่ต้องการความร่วมมือที่ชัดเจน ผลักดันให้มีการสร้างความร่วมมือระดับนโยบาย ก่อนนำไปสู่การประสานความร่วมมือระดับปฏิบัติในพื้นที่ และเน้นการประสานความร่วมมือ ทั้ง 2 ฝ่ายได้ประโยชน์ร่วมกันอย่างแท้จริง

3) ปัจจัยด้านการจัดสรรงบประมาณตามบริบทพื้นที่

การขับเคลื่อนเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติให้บรรลุผลสำเร็จ จำเป็นต้องใช้นโยบายการคลังด้านรายจ่ายเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมอย่างเป็นรูปธรรม โดยวัตถุประสงค์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของนโยบายการคลังคือ ส่งเสริมการจัดสรรทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพภายใต้ข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ ในการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาที่เช่นกัน กระบวนการวางแผนและจัดสรรงบประมาณของประเทศจัดทำขึ้นภายใต้ข้อสมมุติฐานที่ว่านักเรียนและโรงเรียนทุกพื้นที่มีระดับความจำเป็นที่เท่ากันหมด ในการจัดสรรงบประมาณในหมวดต่าง ๆ ถึงปลายทางในพื้นที่ พบว่า นักเรียนแต่ละคนในพื้นที่ต่าง ๆ จะได้รับงบประมาณรวมเฉลี่ยต่อคนไม่เท่ากัน เกิดจากหลากหลายปัจจัย เช่น จำนวนเด็กนักเรียนในแต่ละพื้นที่ จำนวนครูในโรงเรียนขนาดเล็กหรือโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดารที่ยังขาดครูไปสอนไม่ครบชั้นเรียน ทำให้บุคลากร งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรลงไปให้แก่ นักเรียนในพื้นที่และสถานศึกษาเหล่านี้อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าโรงเรียนขนาดกลางและใหญ่ และต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ กล่าวได้ว่าในการจัดสรรทรัพยากรนี้ไม่สอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในแต่ละพื้นที่

แนวทางบริหารจัดการ คือ จัดสรรตามความจำเป็นของผู้เรียนที่มีสภาพแตกต่างกัน โดยใช้หลักการนำข้อมูลความจำเป็นของผู้เรียนและสถานศึกษา รวมทั้งบริบทเฉพาะในแต่ละพื้นที่ มาคิดคำนวณอยู่ในสูตรการจัดสรรงบประมาณ สิ่งนี้จะช่วยให้ระบบการศึกษาไทยสามารถบรรลุเป้าหมายทั้งด้านประสิทธิภาพและความเสมอภาคไปพร้อมกันได้

2.2.5 สิ่งประเทศชาติและประชาชนจะได้รับหากสามารถดำเนินการได้ตามข้อเสนอ

1) **เด็ก เยาวชน และประชาชน**ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกันมากขึ้น ทำให้มีรากฐานที่ดีในการประกอบอาชีพ มีรายได้ที่มั่นคงและส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตและฐานะทางเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัวในอนาคต

2) **สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา**มีแนวทางการขับเคลื่อนโครงการระดับพื้นที่ได้อย่างชัดเจน สามารถบูรณาการการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามวัตถุประสงค์เดียวกัน

3) **สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**สามารถดำเนินการติดตามเด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคันระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ได้รับการศึกษาที่ดี มีคุณภาพกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาและได้รับโอกาสทางการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ รวมทั้งส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การดูแลช่วยเหลือ ตามเจตนารมณ์ของกระทรวงศึกษาธิการ

4) **หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง**เกิดความร่วมมือในการบูรณาการฐานข้อมูลเด็กและเยาวชน และมีแนวทางร่วมกันในการดำเนินการด้านมิติการศึกษาให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรม

5) **หน่วยงานภาครัฐและเอกชน**ได้ร่วมกันบูรณาการความร่วมมือ ช่วยเหลือ แบ่งปันความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์และทรัพยากรที่มีร่วมกัน เพื่อสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนให้ได้รับโอกาสและสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา

6) **ประเทศไทย**มีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพและศักยภาพในการพัฒนาประเทศให้มีความมั่งคั่งและมั่นคงทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมืองและทางสังคมได้ในอนาคต

2.3 ภาวะผู้นำเพื่อการขับเคลื่อนข้อเสนอ

เนื่องจากการศึกษา เรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนโครงการ “พาน้องกลับมาเรียน” ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษา เป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการแบบบูรณาการกับทุกภาคส่วน ผู้นำที่จะขับเคลื่อนข้อเสนอเชิงนโยบายดังกล่าวให้ประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ ต้องมีลักษณะที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. **ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent)** คือ บุคคลที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มและสามารถนำกลุ่มปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ซึ่งพบว่าคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อพฤติกรรมของคนในองค์กร และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในองค์กร ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะมีผล

อย่างมากต่อความสำเร็จและนำการเปลี่ยนแปลงองค์กรไปสู่เป้าหมายที่ดีกว่า และต้องสร้างแรงบันดาลใจให้กับเพื่อนร่วมงานหรือลูกน้องให้ก้าวไปสู่เป้าหมายร่วมกัน ลักษณะที่สอง เป็นคนกล้าและเปิดเผย เป็นคนที่กล้าเสี่ยง แต่มีความสุข และมีจุดยืนของตัวเอง กล้าเผชิญกับ ความจริง กล้าเปิดเผยความจริง ลักษณะที่สาม เชื่อมั่นในผู้อื่น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงไม่ใช่เผด็จการ แต่มีอำนาจและสนใจคนอื่น ๆ มีการทำงาน โดยมอบอำนาจให้ผู้อื่น นำ โดยเชื่อมั่นว่าผู้อื่นมีความสามารถ ลักษณะที่สี่ ใช้คุณค่าเป็นแรงผลักดัน ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะชี้แนะให้ผู้ติดตามตระหนักถึงคุณค่าของเป้าหมาย และสร้างแรงผลักดันในการปฏิบัติงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายที่มีคุณค่า ลักษณะที่ห้า เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะนึกถึงสิ่งที่ตัวเองเคยทำผิดพลาด ในฐานะที่เป็น บทเรียนและพยายามเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตัวเองตลอดเวลา ลักษณะที่หก มีความสามารถที่จะเผชิญกับความสลับซับซ้อน ความคลุมเครือ และความไม่แน่นอน ตลอดจนมีความสามารถในการเผชิญปัญหาที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และลักษณะที่เจ็ด เป็นผู้มองการณ์ไกล โดยมีความสามารถในการคาดการณ์ไปข้างหน้าทั้งในด้านโอกาสและอุปสรรค ที่เกิดขึ้น สามารถที่จะทำให้เกิดความหวังและความฝันของทีมงานกลายเป็นจริงและยังเป็นส่วนหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญในการสนับสนุนให้องค์กรดำเนินการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ หัวใจสำคัญของผู้ประกอบการเปลี่ยนแปลงคือ การปรับตัวและพัฒนา ด้วยการปรับเปลี่ยนกระบวนการทางความคิด (mindset) และการเพิ่มทักษะให้มีสมรรถนะที่จำเป็น คือ ทักษะการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EI : Emotional Intelligence) ที่ผู้นำควรมี ได้แก่ 1) “รู้ตนเอง”: พื้นฐานที่สำคัญที่สุดของ Emotional Intelligence คือต้อง “รับรู้” ในภาวะอารมณ์ของตนเอง “รู้ตน” ได้เร็วก็มักจะไม่สามารถจัดการอารมณ์บางอย่างตัวออกไปได้ 2) “รู้ผู้อื่น” : ยิ่งรู้ตนเองมากเท่าไร จะยิ่งพัฒนาทักษะที่จะ “รับรู้ในภาวะอารมณ์ของผู้อื่น” มากขึ้นเท่านั้น 3) “ฟังเป็น”: ผู้ที่ตอบโต้สิ่งเร้าที่เข้ามาในชีวิต ด้วยเหตุผลที่ว่าตัวเรามากคิดว่าตนมีความคิดและความรู้ที่ถูกต้อง “พูด” หรือ Action เสียมากกว่าการ “ฟังผู้อื่นอย่างเข้าใจ” ดังนั้น ผู้ที่มี Emotional Intelligence สูง มักจะหวังตัวเสมอให้ตัวเองไม่ได้แค่ฟัง เรื่องราวที่คนอื่นพูดในมุมมองของ Content หรือ Context เท่านั้น ผู้ที่มี Emotional Intelligence สูงจะเชื่อว่าอารมณ์และความรู้สึกที่ซ่อนอยู่ เบื้องหลังนั้นสำคัญมากกว่าคำพูดที่ผู้พูดพูดออกมา 4) “รู้ถึงอารมณ์ของสภาพแวดล้อม” : สามารถเลือกและรับรู้อารมณ์ และความรู้สึกของบรรยากาศในสถานที่ทำงานในชีวิตประจำวันได้ และสามารถปรับความรู้สึกที่เกิดขึ้นเพื่อสร้างให้เกิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และ 5) “ความสามารถคาดการณ์ว่าผู้อื่นจะแสดงอารมณ์หรือกระทำการสิ่งใดออกมา พร้อมโต้ตอบได้อย่างเหมาะสม” : ผู้ที่มี Emotional Intelligence ที่สูงจะสามารถคาดการณ์ในสิ่งที่ผู้อื่นจะแสดงออกในแต่ละสถานการณ์ได้ โดยเฉพาะกรณีที่มีการโต้ตอบจากผู้อื่นที่จะสร้างความเสียหายให้เกิดขึ้น

2. ผู้นำในยุค Thailand 4.0 (Smart Leadership 4.0) คือ บุคคลที่สามารถขับเคลื่อนองค์กรให้สอดคล้องกับรัฐบาล ที่ได้มีนโยบายในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม เพื่อพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยระบบราชการก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนและปฏิรูปเพื่อรองรับและส่งเสริมไทยแลนด์ 4.0 ด้วยเช่นกัน โดยภาครัฐหรือระบบราชการจะต้องทำงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน (Better Governance, Happier Citizens) นั่นคือ “ระบบราชการ 4.0” ซึ่งระบบ

ราชการต้องปรับเปลี่ยน แนวคิดและวิธีการทำงานใหม่ เพื่อพลิกโฉม (transform) ให้สามารถเป็นที่เชื่อถือไว้วางใจ และเป็นທີ່พึ่งของประชาชนได้อย่างแท้จริง โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

1) เปิดกว้างและเชื่อมโยงกัน (Open & Connected Government) ต้องมีความเปิดเผย โปร่งใสในการทำงาน โดยบุคคลภายนอกสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของทางราชการ หรือมีการแบ่งปันข้อมูล ซึ่งกันและกัน และสามารถเข้ามาตรวจสอบการทำงานได้ ตลอดจนเปิดกว้างให้กลไกหรือภาคส่วนอื่น ๆ เช่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วม

2) มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen - Centric Government) ต้องทำงานในเชิงรุกและมองไปข้างหน้า โดยตั้งคำถามกับตนเองเสมอว่า ประชาชนจะได้อะไรมุ่งเน้น แก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชน

3) มีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย (Smart & High Performance Government) ต้องทำงานอย่างเตรียมการแล้วล่วงหน้า มีแผนรองรับและวิเคราะห์ความเสี่ยง มีแนวทางในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้นอย่างต่อเนื่อง ด้วยการสร้างนวัตกรรมหรือความคิดริเริ่มและประยุกต์องค์ความรู้ในแบบสหสาขาวิชาเข้ามาใช้ในการตอบโต้กับโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน เพื่อสร้างคุณค่าและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน มีความยืดหยุ่นและความสามารถในการตอบสนองกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างทันเวลา

การเป็นผู้นำในยุคไทยแลนด์ 4.0 ต้องทำงานอย่างมีอาชีพ โดยการสร้างนวัตกรรมในภาครัฐ มีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อก้าวไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริมสนับสนุนในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศตามมาตรฐานสากล มีหลักการประเมินผลและกำหนดสรรณะที่ต้องผ่านหลักสูตร ความรู้ความเข้าใจสำหรับนักบริหารระดับต่าง ๆ เพื่อเป็นแกนนำและนำไปพัฒนาทีมงานให้มีความรู้ความเข้าใจมีความคิดริเริ่มและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องอย่างมีคุณภาพ รวมทั้งมีการวางแผนกำลังคนเชิงยุทธศาสตร์ สร้างความก้าวหน้าในสายอาชีพ (Career Path) ให้สามารถรองรับพัฒนาและยุทธศาสตร์ประเทศ

การทำงานต้องมีการวิเคราะห์ความเสี่ยงเพื่อเตรียมการล่วงหน้า เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงได้ทันเวลา ปรับตัวให้เป็นสำนักงานที่ทันสมัย มีขีดสมรรถนะสูง และทำให้ข้าราชการมีความผูกพันต่อการปฏิบัติงาน โดยปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาไปสู่ระบบราชการ 4.0 จะต้องประกอบด้วยปัจจัยอย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่ **1) การสานพลังระหว่างภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคม** เป็นการยกระดับการทำงานจากการประสานงานกัน (Coordination) หรือทำงานด้วยกัน (Cooperation) ไปสู่การร่วมมือกัน (Collaboration) เป็นการบริหารกิจการบ้านเมืองในรูปแบบ “ประชารัฐ” **2) การสร้างนวัตกรรม (Innovation)** เป็นการคิดค้นและหาวิธีการหรือศึกษาเรื่องใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดผลกระทบใหญ่ต่อการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีคุณภาพโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม **3) การปรับเข้าสู่ความเป็นดิจิทัล (Digitization/Digitalization)** เป็นการผสมผสานการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลผ่านระบบคลาวด์ อุปกรณ์ สมาร์ทโฟน และเครื่องมือที่ใช้ในการทำงานร่วมกัน หัวใจสำคัญที่สุดของการดำเนินการในครั้งนี้ คือ การปรับตัวและพัฒนาข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยต้อง

ได้รับการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางความคิด (mindset) และการเพิ่มทักษะให้มีสมรรถนะที่จำเป็นเกี่ยวกับการเป็นผู้นำที่เปลี่ยนแปลง (Change Agent) ได้

3. ผู้นำเชิงบูรณาการสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนา คือ บุคคลที่สามารถเชื่อมโยงบุคคลหรือหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก และองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ร่วมกันประสานเชื่อมโยงสร้างความสัมพันธ์เพื่อการขับเคลื่อนงานที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม การสร้างเครือข่ายยังเป็นการโน้มน้าวและบริหารความขัดแย้ง สร้างพันธมิตรในการทำงานและความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ผู้ได้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชา และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยบุคคลดังกล่าวต้องมีลักษณะที่เป็นมิตร อ่อนน้อม มีเมตตา มีความสามารถในการมีส่วนร่วมร่วมกับบุคคลหรือกลุ่ม ภายใต้ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ขององค์กร เพื่อการปฏิบัติงานร่วมกันทุกฝ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือเกิดข้อขัดแย้งน้อยที่สุดและตระหนักถึงความสำคัญของบุคคลอื่น ๆ รวมถึงพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ โดยมีระบบการจัดการ (Information System) ด้วยการจัดเก็บข้อมูลที่ดี มีการเชื่อมโยง เผยแพร่ แบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น ด้วยการส่งเสริมให้มีการบูรณาการร่วมมือกันทำงานกับทุกภาคส่วนทำให้เกิดเครือข่ายของข้อมูล เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาและการติดตามตรวจสอบ ด้วยการส่งเสริมให้มีการบูรณาการร่วมมือกันทำงานกับทุกภาคส่วน

4. ผู้นำในยุคดิจิทัล (Digital Leadership) คือ บุคคลที่เป็นผู้นำในยุคดิจิทัลจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อเปลี่ยนถ่ายองค์กรไปสู่ยุคดิจิทัล หรือที่เรียกว่า Digital Transformation ที่หมายถึงการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการสร้างหรือพัฒนากระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้องค์กรสามารถปรับตัวเข้ากับการแข่งขันได้มากขึ้น ดังนั้น ผู้นำจะต้องเข้าใจทิศทางการเปลี่ยนแปลงขององค์กร พร้อมทั้งจะเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ตลอดเวลา รวมทั้งต้องตระหนักและรู้เท่าทันเทคโนโลยี โดยต้องมีสมรรถนะ 3 ด้าน ดังนี้

1) ด้านความสามารถ (Ability) มีทักษะและความชำนาญในทางบริหารงานในยุคดิจิทัลที่จำเป็นต่อการบริหารงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ ถือเป็นสิ่งสำคัญโดยตรงต่อผลผลิตและผลลัพธ์ของหน่วยงาน รวมถึงส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามตัวชี้วัดหรือเป้าหมายขององค์กร เช่น การแสวงหาความรู้ การก้าวทันเทคโนโลยี การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการสร้างเครือข่าย เป็นต้น

2) ด้านพฤติกรรม (Behavior) มีการกระทำหรือลักษณะที่แสดงออก ที่สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน เช่น มีความยุติธรรมปราศจากความขัดแย้ง และมีความตั้งใจในการทำงาน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมคิด เปิดใจและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นต้น

3) ด้านเจตคติ (Attitude) มีความคิดเห็น ความรู้สึกและการรับรู้ความเป็นนักบริหาร ถือเป็นสิ่งสำคัญโดยตรงต่อการบริหารงาน รวมถึงค่านิยมความเชื่อในการบริหารงานร่วมกับผู้บังคับบัญชา ผู้ได้บังคับบัญชา และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อจะฝังรากลึกต่อการบริหารงานที่มีอิทธิพลต่อการติดต่อสื่อสาร สร้างสัมพันธ์ในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

ถือได้ว่าผู้นำในยุคดิจิทัล จะเป็นตัวกำหนดการขับเคลื่อนระบบราชการให้มีความทันสมัย สามารถสร้างนวัตกรรมของหน่วยงานได้ ซึ่งจะเพิ่มประสิทธิผลของระบบราชการและประสิทธิภาพในการ ปฏิบัติงานที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศในโลกยุคดิจิทัลได้

3. แผนพัฒนาตนเอง

(ข้อมูลส่วนบุคคลไม่เผยแพร่)

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) และที่แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2560). *การปฏิรูปประเทศไทยไปสู่การเป็นประเทศไทย 4.0*. นนทบุรี: สำนักงาน กพ.
- นิตยาชล ฉัตรทอง. (2561). บริบทภาครัฐไทยกับการก้าวเข้าสู่องค์กรแห่งนวัตกรรม. สืบค้น 12 กรกฎาคม 2562, จาก [file:///C:/Users/JTPs/Downloads/137488-Article%20Text-364618-1-10-20180801%20\(5\).pdf](file:///C:/Users/JTPs/Downloads/137488-Article%20Text-364618-1-10-20180801%20(5).pdf).
- พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560. (2560, 31 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 79 ก, หน้า 1-12.
- พัชรกัญญ์ เมธาอักษรเกียรติ. (2564). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะนักบริหารการเรียนรู้สู่นโยบายข้าราชการดิจิทัล ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พัชรี สีโรรส และพรทิพย์ แก้วมูลคำ. (2560). การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม: ตัวแบบและกรณีศึกษาสู่ความสำเร็จ. *วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน*, 135(15).
- วสันต์ สุทธาวาส. (2558). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างศักยภาพความเป็นนวัตกรรมการศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สรวิชัย เปรมชื่น. (2558). *คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐในระบบราชการไทย*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *แนวทางการดำเนินงานติดตามค้นหาเด็กตกหล่น และออกกลางคัน*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ.). (2560). *แนวทางพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐ เพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- สำนักงานรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579*. กรุงเทพมหานคร:พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2556-2561. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2556-2561. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564-2565. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ.

ภาษาอังกฤษ

The Secretariat of the Council of Education. (2016). Area Based Education Management Model: Alternative Lessons and Success Conditions. Ministry of Education, Bangkok: Prik Wan Graphic Co., Ltd. [in Thai]

The Secretariat of the Council of Education. (2016). Area Based Education Management Model:

The Secretariat of the Council of Education. (2017). National Education Plan 2017-2036. Bangkok: Prik Wan Graphic Co., Ltd. [in Thai]

The Secretariat of the Council of Education. (2020). Participation in Educational Management of Civil Society Stakeholders under the National Education Bill B.E.. Bangkok: Prik Wan Graphic Co., Ltd. [in Thai]

ภาคผนวก

ประวัติผู้เขียนเอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคล

ชื่อ – สกุล นางสาวพัชรกัญญ์ เมธาอัครเกียรติ

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี

ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาการจัดการทั่วไป (การบัญชี) สถาบันราชภัฏราชชนครินทร์ พ.ศ. 2542

ปริญญาโท

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2555

ปริญญาเอก

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาการจัดการ (การจัดการภาครัฐ) มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2564

ประสบการณ์การรับราชการ

2540-2547 เจ้าหน้าที่พัสดุ สำนักงานเลขาธิการกรม กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

2548-2558 นักวิชาการพัสดุชำนาญการ สำนักงานการคลังและสินทรัพย์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

2559-2563 ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานพัสดุ สำนักงานการคลังและสินทรัพย์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

2564-ปัจจุบัน ผู้อำนวยการสำนักงานการคลังและสินทรัพย์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ผลงานทางวิชาการ

บทความวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานการศึกษา เผยแพร่ในวารสารวิชาการ Veridian E-journal ฉบับมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน 2561 หน้า 1944-1960

บทความวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เผยแพร่ในวารสารวิชาการ Veridian E-journal ฉบับมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน 2561 หน้า 717-739

บทความวิจัย เรื่อง ปัจจัยการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เผยแพร่ในวารสารวิชาการ Veridian E-journal ฉบับมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม 2561 หน้า 2327-2348

บทความวิจัย เรื่อง อิทธิพลของการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร หัวหน้างาน และทีมงาน มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการสร้างนวัตกรรมระดับบุคคลผ่านสมรรถนะหลักของบุคลากร ในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เผยแพร่ในวารสารวิชาการ Veridian E-journal ฉบับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม 2561 หน้า 886-908

บทความวิชาการ เรื่อง การศึกษาไทย 4.0: ภาคปฏิบัติทางวาทกรรมในบริบทการจัดการศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เผยแพร่ในวารสารวิชาการ Veridian E-journal ฉบับมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน – ธันวาคม 2561 หน้า 902-925

บทความวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เผยแพร่ในวารสารวิชาการ Veridian E-journal ฉบับมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน 2562 หน้า 1944-1960

บทความวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์สหสัมพันธ์คานิคอระหว่างการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้กับการเป็นองค์กรนวัตกรรม ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เผยแพร่ในวารสารวิชาการ Veridian E-journal ฉบับมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน 2562 หน้า 564-587

บทความวิจัย เรื่อง การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายการเสริมสร้างสมรรถนะผู้จัดการเรียนรู้สู่นโยบายข้าราชการดิจิทัล ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เผยแพร่ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ (Journal of MCU Social Science Review) ปีที่ 11 ฉบับที่ 6 เดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม 2564

รางวัลหรือทุนการศึกษา (เฉพาะที่สำคัญ)

บุคลากร ดีเด่น สพฐ. ระดับชำนาญการ ประจำปี 2552

ข้าราชการพลเรือน สพฐ. ดีเด่น ประจำปี 2560

ข้าราชการพลเรือน สพฐ. ดีเด่น ประจำปี 2562

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันและสถานที่ทำงาน

ผู้อำนวยการสำนักการคลังและสินทรัพย์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ